

Mat för hälsa och hållbarhet

– handlingsplan för ökad livsmedelsproduktion i Örebro län 2018–2023

Länsstyrelsen
Örebro län

Region Örebro län

Mat för hälsa och hållbarhet

*Vårt mål är en konkurrenskraftig livsmedelskedja
där den totala livsmedelsproduktionen ökar
och bidrar till fler jobb och hållbar tillväxt i hela Örebro län.*

Detta dokument är en populärversion av *Handlingsplan för livsmedelskedjan i Örebro län 2018–2023 – hållbar tillväxt och utveckling i hela livsmedelssektorn*. Det fullständiga dokumentet innehåller utförligare texter och också en analys över branschens styrkor, svagheter, hot och möjligheter. Handlingsplanen är ett samarbete mellan Region Örebro län och Länsstyrelsen i Örebro län och finns i sin helhet på www.regionorbrolan.se och www.lansstyrelsen.se/orebro

Hur det hela började – en nationell livsmedelsstrategi

Den nationella livsmedelsstrategin, *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet*, antogs av Riksdagen i juni 2017.

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelkedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Målet är att den svenska livsmedelskedjan år 2030 är globalt konkurrenskraftig, innovativ, hållbar och attraktiv att verka inom.

Varför behövs en livsmedelsstrategi?

Behovet av en livsmedelsstrategi har sitt ursprung i utmaningar som vi delar globalt. En ökande befolkning, både i världen och i Sverige. Enligt FN kommer behovet av mat att öka med 60 procent fram till år 2050. Samtidigt påverkar klimatförändringar möjligheterna till livsmedelsförsörjning negativt i många delar av världen. Svensk matproduktion kan bidra utifrån tillgången på goda naturresurser, hög kunskap, innovation, miljömedvetenhet, bra djurskydd och EU:s lägsta antibiotikaanvändning. Parallellt med dessa möjligheter finns utmaningar i form av bristande lönsamhet i branschen och hård internationell konkurrens.

I Sverige bidrar livsmedelsproduktionen med jobb och långsiktigt hållbar tillväxt i hela landet. Den bidrar även till en attraktiv landsbygd och till de miljövärden som är beroende av en aktiv jordbruksverksamhet.

Mat för hälsa och hållbarhet

Vår regionala handlingsplan ska göra det tydligt hur vi i Örebro län bidrar till de nationella målen i livsmedelsstrategin. Detta genom att på olika sätt gynna en ökad hållbar produktion och konsumtion av livsmedel i vårt län.

Syftet med den regionala handlingsplanen är att ge oss i länet en gemensam riktning och visa på prioriterade åtgärder för hur vi tillsammans kan ta tillvara länets potential för utveckling och tillväxt inom livsmedelssektorn.

Vi har tagit fram handlingsplanen i bred samverkan. Det har resulterat i fyra handlingsområden. Vi har formulerat en målbild för varje område och tagit fram prioriterade åtgärder.

Handlingsområdena är:

- Konkurrenskraft, konsument och marknad
- Offentlig konsumtion och upphandling
- Regler och villkor
- Kunskap och innovation

Hur ser det ut idag – vad erbjuder länet?

Lantbruket

- I länet finns goda förutsättningar för både spannmåls- och djurproduktion.
- Det finns 104 000 hektar åkermark och 9 000 hektar betesmark.
- I länet finns värdefull naturbetesmark, som är beroende av betande djur för att inte växa igen. Det ger såväl biologisk mångfald som fina besöksmiljöer.
- Lönsamheten i jordbruket är en utmaning.
- Det finns betesmarker som växer igen och en tiondel av marken ligger i träda.
- Produktionen av mjölk, potatis och morötter har minskat trots goda naturliga produktionsförutsättningar.

Jordbruksföretagen

- I länet finns drygt 2 200 jordbruksföretag.
- 5 800 personer är sysselsatta i länets jordbruk, en ökning med 4 procent mellan 1999 och 2016 jämfört med en minskning på 3 procent i Sverige.
- Lantbrukarkåren blir allt äldre och antalet unga lantbrukare minskar. Generationsskiften och kompetensförsörjning är en utmaning.
- Andelen kvinnor sysselsatta i jordbruket har ökat till 42 procent.

Vad produceras?

- Spannmål har det högsta totala produktionsvärdet med en medelskörd på 233 000 ton.
- Därefter följer gris, mjölk, nötkött och ägg.
- Det totala värdet i primärproduktionen är cirka 1 000 miljoner kronor per år*.

* Primärproduktion

Med primärproduktion menas odling och skörd av vegetabilier, mjölkproduktion, äggproduktion, uppfödning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Jakt, fiske och insamling av vilda produkter, som bär och svamp, musslor och kräftor omfattas också. Begreppet primärproduktion omfattar även transport, lagring och hantering av primärprodukter på produktionsplatsen. Transport av levande djur och transport av vissa primärprodukter från produktionsplatsen till en livsmedelsanläggning omfattas också, förutsatt att produktens natur inte väsentligen har ändrats.

Källa: Livsmedelsverket

Vilt

- Vilt är en resurs som skulle kunna utvecklas mer. Det är ett klimatsmart livsmedel och skulle kunna vara en binäring för fler lantbrukare.
- Vilt kan dock också vara ett problem med skador på lantbruket av till exempel vildsvin, hjortar, tranor, gäss och rovdjur.

Besöksnäring och turism

- Efterfrågan på närproducerad mat i besöksnäringen ökar i länet.
- Örebro är ett av landets snabbast expanderande turistlän.
- Örebro stad har ett starkt utbud av restauranger.
- På landsbygden finns flera kvalitetsrestauranger.
- Grythyttan är ett starkt varumärke.

Offentliga måltider

- Det offentliga köket i Örebro län upphandlar varje år livsmedel till ett värde av 200 miljoner kronor.
- Andelen svenskproducerade livsmedel varierar mellan 60 till 68 procent i kommunernas och Region Örebro läns kök. Kommunerna i länet arbetar aktivt med att öka andelen svensk och lokal mat.
- Region Örebro län och Örebro kommun är framstående i landet när det gäller andel ekologiskt i upphandlingen.

Förädlingsindustri

- Det finns flera stora livsmedelsföretag i vårt län som: Orkla Foods, Kopparbergs Bryggeri, Lantmännen Unibake och Atria.

Marknad

- Stora nationella spannmålsaktörer, mejerier och slakterier är den största kanalen för det som produceras i länet.
- Vi har några mindre kvarnar, packerier och slakteri i länet.
- Det finns ett stort utrymme för att öka konsumenternas intresse för svenska och lokala råvaror.

Utbildning

- Vi är en stark profil i utbildning för livsmedel och restaurang, på alla utbildningsnivåer förutom yrkeshögskoleutbildning.
- Länet erbjuder utbildningar inom livsmedelsindustri och livsmedel på universitetsnivå.
- Det finns brister när det gäller utbildning i naturbruk och livsmedelsproduktionens första led.

Forskning

- Fokusområdet Mat och hälsa på Örebro universitet är en unik satsning inom medicin, vård och gastronomi.
- Restauranghögskolan i Grythyttan har en unik forskningsmiljö med specialisering på måltidskunskap och sensorik.

Några av länets samarbeten

- Örebro Matlän är en förening som arbetar för att öka tillgängligheten på närproducerade livsmedel genom att samla flera olika aktörer som handlare och producenter.
- Projektet Samarbete – kortare livsmedelskedjor och lokala marknader samlar olika producenter för samarbete inom till exempel förpackning, logistik och utbildning.
- Kommunerna i norra länsdelen arbetar med en tioårsplan för att öka andelen närproducerat i den offentliga maten.

Konkurrenskraft, konsument och marknad

MÅLBILD

Länet har en hållbar och lönsam livsmedelskedja med ökad primärproduktion, förädling och export i de gröna näringarna. Efterfrågan drivs av kunder som har kunskap och möjlighet att göra medvetna val. Dessa val bidrar till att driva marknaden mot en hållbar livsmedelskedja. Nya affärsmodeller och hållbara logistiklösningar skapar lönsamhet och tillväxt både industriellt och småskaligt.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- **Stärkt produktionsutveckling ökar konkurrenskraften i den regionala livsmedelskedjan.**

Genom att koppla samman aktörer inom livsmedelskedjan och forskningsmiljöer kan nya produkter och tjänster utvecklas.

- **Öka kunskapen om mervärdet i den lokala och regionala livsmedelskedjan.**

Vi vill att fler ska välja livsmedel producerade i länet.

- **Kommunicera den regionala matens roll inom besöksnäringen, i detaljhandel och på restauranger i länet. Stärka perspektivet måltidsupplevelse i livsmedelskedjans utveckling.**

Vi vill göra det tydligt vad matproduktionen i regionen kan göra för såväl matproducenter som grossister, restauranger och offentlig sektor. Vi vill skapa en matidentitet.

- **Minska matsvinnet – öka kunskapen och stötta åtgärder som minskar matsvinn i alla led. Öka kunskapen om nya affärsmodeller för att driva mot hållbara lösningar.**

Vi vill att mindre mat ska gå till svinn och arbeta med möjligheter till kretsloppstänkande för att spara på resurser.

- **Stötta utveckling och innovation inom hållbara logistiklösningar. Utveckla kopplingar mellan livsmedelskedjan och länets starka branschstrukturer.**

Vi har en stark position inom logistik i vårt län. Detta vill vi använda tillsammans med forskning kring hållbar logistik som pågår vid Örebro universitet, för att utveckla distribution från såväl småskalig produktion som till storskalig förädlingsindustri.

Offentlig konsumtion och upphandling

MÅLBILD

Länets offentliga aktörer driver efterfrågan på varor och tjänster ur den regionala livsmedelskedjan. Genom upphandling bidrar det offentliga köket till att öka kunskapen om mervärdet i den regionala livsmedelskedjan och sambandet mellan livsmedel, hållbarhet och hälsa.

PRIORITERADE ATGÄRDER

- **Öka kunskapen runt den offentliga upphandlingen och måltidens roll i den regionala livsmedelskedjan.**
Det offentliga köket kan användas mycket mer för att stärka länets livsmedelsproduktion då det finns ett intresse för både ekologiska och närproducerade livsmedel.
- **Göra det möjligt för fler mindre företag att komma in i offentlig upphandling.**
Om mindre regionala producenter kan delta i offentlig upphandling stärks landsbygden och hela länets företag. Det bidrar till såväl sysselsättning som tillväxt.
- **Stötta arbetet med tydliga kost- och måltidspolicys i länets samtliga kommuner.**
Vi vill få länets kommuner att upphandla mer småskaligt, ekologiskt och regionalt. Livsmedel och hälsa går hand i hand och den offentliga måltiden kan vara en förebild för detta.

Regler och villkor

MÅLBILD

Företagen har lätt att få tillgång till ökad kunskap om regler och tillsyn. I tillsyn av regelverk och företagsrådgivning finns det råd och stöd till företagen i hela livsmedelskedjan så att det är lätt för företagen att göra rätt och att utvecklas. Konkurrenskraft och hållbarhet går hand i hand.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

.....

- **God dialog, ökad kompetens och samverkan inom regler och villkor.**

Vi vill underlätta för länets företagare när det gäller regelverk och tillsyn.

Samverka tillsammans med kommuner, myndigheter och företagare för att göra det enklare. Och öka kunskapen om livsmedelsproduktionens villkor och betydelse för en hållbar utveckling.

- **Stärka företagens utvecklingsarbete genom att skapa en arena för samarbeten och kunskapsutbyten.**

Vi vill öka samarbeten och utbyte av kunskap mellan olika delar av livsmedelskedjan. Vi vill också stärka de som arbetar företagsfrämjande med kunskap om branschens villkor.

Kunskap och innovation

MÅLBILD

Örebroregionens innovationssystem bidrar till mer och fler hållbara innovationer i livsmedelskedjan. Samverkan mellan offentlig sektor, forskning och näringsliv skapar möjligheter till utveckling i livsmedelskedjan.

Långsiktig samverkan skapar acceleration och kunskapsutveckling i livsmedelskedjan, ökad innovationskraft och främjar företagens entreprenöriella aktivitet. Strategisk samverkan säkrar kompetensförsörjning och kunskapsutveckling i hela livsmedelskedjan.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- **Strategiskt och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning inom livsmedelsyrkena i länet – från primärproduktion genom hela livsmedelskedjan till konsument.**

Vi vill jobba långsiktigt för att göra det lättare att hitta rätt kompetens till livsmedelsyrkena i länet. Vi står inför ett generationsskifte och det är särskilt viktigt att ta tillvara på de unga i denna process.

- **Stärk kopplingen mellan Örebro universitets forskningsområden och den regionala livsmedelskedjans utveckling.**

Vi vill ta tillvara på kunskapen vid Örebro universitet, område Livsmedel och hälsa, på ett bättre sätt. Det finns även unik kompetens vid Restaurang- och hotellhögskolan i Grythyttan.

- **Test- och demonstrationsmiljöer för samverkan mellan länets livsmedelsföretag och offentliga kök stärker den regionala livsmedelskedjan.**

Vi vill göra det enklare med utvecklingsarbete genom att skapa test- och demonstrationsmiljöer. Här ser vi att det offentliga köket kan bidra och att vi kan samverka mer mellan olika branscher.

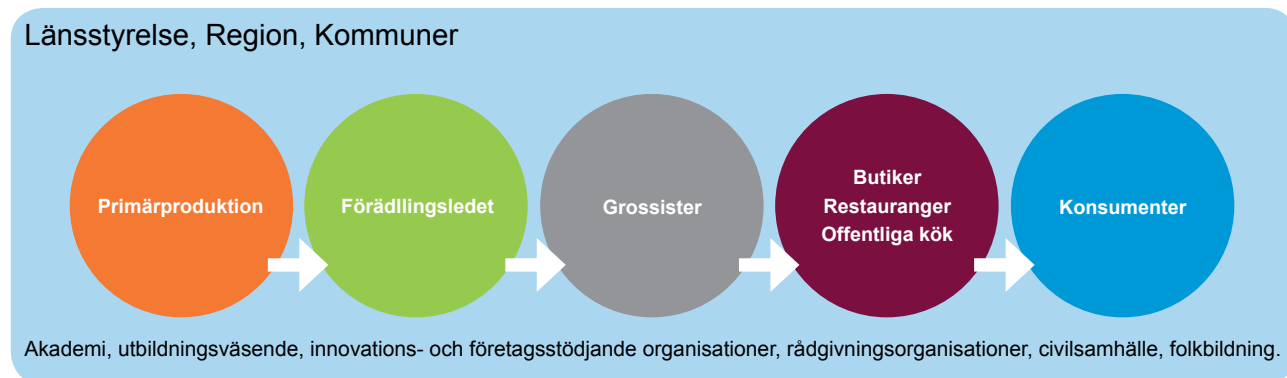

- **Öka kunskapen hos aktörer verksamma inom innovation och företagsutveckling.**
Vi vill synliggöra och lyfta livsmedelskedjans företag.
Vi vill att aktörer som arbetar med företagsutveckling och företag inom livsmedelskedjan lär av varandra för att öka möjligheten till utveckling.
- **Koppla upp strukturer och samarbeta med andra regioner (nationellt och internationellt) som kan komplettera erbjudandet till företag och kund.**
Vi vill samarbeta mer med andra regioner som har liknande specialområden som vårt län. Det stärker både de samarbeten som finns och skapar nya möjligheter.

Samarbete är nyckeln till framgång

Livsmedelsföretagen i regionen har outnyttjade möjligheter och kan utvecklas genom ökat samarbete, både med varandra och mellan olika branscher. Det är viktigt att både de stora industrierna, de små och medelstora företagen och primärproducenter upplever att det finns bra möjligheter till samverkan. Samverkan som kan bidra till utveckling med fokus på nya lösningar och produkter och i förlängningen sysselsättning. Näringslivets engagemang är nödvändigt, från primärproducenter, via distributörsledet till förädlade företag.

För att nå målen i den nationella livsmedelsstrategin och för att arbeta utifrån den regionala handlingsplanen behöver vi samverka mer mellan de olika områdena – akademi, civilsamhälle, offentlig sektor och näringsliv. En samverkan där var och en tar ansvar för sin roll i livsmedelskedjan.

En mötesplats för samverkan och idéer

Ett tydligt resultat av arbetet med handlingsplanen är att det finns behov av en neutral plats där olika aktörer inom livsmedelskedjan med olika bakgrund och utgångspunkter kan mötas. Att skapa en plats där idéer utvecklas och skapar nytta för samhällsutvecklingen.

Det finns också en önskan att skapa samordning, öka kunskapen och arbeta mer systematiskt med utveckling i frågor som rör livsmedelskedjan.

Våra gemensamma mål ska ge en stark livsmedelskedja

Vi som län är en del av ett sammanhang och behöver hitta vårt unika bidrag. Vi behöver samverka med såväl andra regioner som nationellt och internationellt. Men kanske viktigast är att vi inom vårt län hittar effektiva sätt att samverka mot gemensamma uppsatta mål. Våra regionala behov, våra specialiseringar och specifika utmaningar i länet ska styra innehållet i arbetet.

Region Örebro län och Länsstyrelsen Örebro samordnar arbetet med att genomföra denna handlingsplan. Tillsammans med olika aktörer ska vi bidra till en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar och bidrar till fler jobb och hållbar tillväxt i Örebro län.

Länsstyrelsen i Örebro län

Stortorget 22

701 86 Örebro

010-224 80 00

www.lansstyrelsen.se/orebro

Länsstyrelsen
Örebro län

Region Örebro län

Box 1613

701 16 Örebro

019-60 2 70 00

www.regionorebrolan.se

Region Örebro län